

Wyrok z dnia 3 kwietnia 2007 r.

III PK 245/06

W przypadku, gdy ustalenie związania pracownika z przejętą częścią zakładu pracy jest niemożliwe, to zmiana pracodawcy nie dotyczy tego pracownika (art. 23¹ § 1 k.p.).

Przewodniczący SSN Jerzy Kuźniar, Sędziowie SN: Zbigniew Hajn (sprawozdawca), Roman Kuczyński.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 3 kwietnia 2007 r. sprawy z odwołania Teresy K. przeciwko Zakładowi Gospodarki Mieszkaniowej Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa w P. i Gospodarstwu Rolnemu Skarbu Państwa w B. w Administrowaniu o ustalenie pozostawania w stosunku pracy i przywrócenie do pracy, uznanie wypowiedzenia warunków umowy o pracę za bezskuteczne, uznanie wypowiedzenia umowy o pracę za bezskuteczne, na skutek skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 10 marca 2006 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Poznaniu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

Sąd Okręgowy w Poznaniu, po rozpoznaniu 10 marca 2006 r. apelacji powódki od wyroku Sądu Rejonowego-Sądu Pracy w Trzciance z 16 grudnia 2005 r., oddalającego żądania powódki, oddalił jej apelację i zasądził od powódki na rzecz pozwanego Zakładu Gospodarki Mieszkaniowej Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa w P. 60 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego przed Sądem drugiej instancji.

Powódka Teresa K. wystąpiła przeciwko Zakładowi Gospodarki Mieszkaniowej Własności Rolnej Skarbu Państwa w P. (pozwany 1; dalej jako „ZGM w P.”) oraz Go-

spodarstwu Rolnemu Skarbu Państwa w B. w Administrowaniu (pozwany 2; dalej, jako „GR w B.”) o uznanie wypowiedzenia umowy o pracę dokonanego przez ZGM w P. pismem z 26 kwietnia 2005 r. za bezskuteczne i ustalenie, że pozostaje w stosunku pracy z GR w B. na poprzednich warunkach. Pozwani wniesli o oddalenie powództw.

Zgodnie z ustaleniami przyjętymi w podstawie faktycznej zaskarżonego wyroku GR w B. powstało 1 stycznia 1995 r. w miejsce zlikwidowanego Kombinatu Państwowych Gospodarstw Rolnych w B. w likwidacji i stanowiło zakład pracy w rozumieniu Kodeksu pracy. W skład GR w B. wchodziły zakłady bez rozrachunku gospodarczego: Zarząd, Gospodarstwo Rolne Skarbu Państwa w B. w Administrowaniu Zakład Rolny J., Gospodarstwo Rolne Skarbu Państwa w B. w Administrowaniu Browar C., a od 1 lipca 2000 r. także Gospodarstwo Rolne Skarbu Państwa w B. w Administrowaniu Pałac P. GR w B. było zakładem pracy w rozumieniu Kodeksu pracy, a zakłady wchodzące w jego skład nie miały takiego charakteru. Zatrudnionych w GR w B., według stanu na 27 października 2003 r. było 109 osób, w tym 31 pracowało w Zakładzie Rolnym w J., 12 w Pałacu P., a 66 w Browarze w C., który obsługiwał też administracyjnie i księgowo dwie pierwsze jednostki. W wyniku zarządzeń Dyrektora Oddziału Terenowego Agencji Nieruchomości Rolnych w P., Zakład Rolny J. oraz Pałac P. zostały przekazane Zakładowi Gospodarki Mieszkaniowej Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa w P., co nastąpiło odpowiednio 19 stycznia i 1 lutego 2004 r. Przejście Zakładu Rolnego J. i Pałacu P., a razem z nimi 40% pracowników, pociągało za sobą znaczne zmniejszenie zadań GR w B., w tym znacznym zmniejszeniem pracy w księgowości. Razem z przekazaniem części majątku GR w B. do ZGM w P. przeszła też część obowiązków powódki.

Teresa K. została zatrudniona 15 marca 1979 r. w Kombinacie PGR w B. na stanowisku kontrolera zakładowego. Z dniem 1 maja 1990 r. została powołana na stanowisko głównej księgowej Browaru w C., a na mocy porozumienia z 1 kwietnia 1994 r. objęła dodatkowo obowiązki głównej księgowej Przedsiębiorstwa Rolnego Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa w B., które wykonywała na podstawie umowy zlecenia. Dnia 3 października 2003 r. powódka została przeniesiona ze stanowiska głównej księgowej na stanowisko zastępcy głównej księgowej GR w B. Jej obowiązki na tym stanowisku obejmowały, między innymi, współpracę z główną księgową, pomoc przy koordynowaniu i nadzorze nad całością prac księgowych, pomoc przy sporządzaniu bilansu i sprawozdań kwartalnych, prowadzenie analiz

ekonomicznych i finansowych, nadzór nad prawidłowym przebiegiem inwentaryzacji w Gospodarstwie oraz wykonywanie niewymienionych zadań zleconych przez główną księgową i administratora. Zakres czynności powódki powodował, że była ona związana z całością GR w B. Od 1 października 2003 r. obowiązki głównej księgowej GR w B. powierzono Katarzynie Ł. Księgowość Zakładu Rolnego w J. i Pałacu P. była zasadniczo prowadzona w siedzibie GR w B., a jedynie wstępne czynności techniczne obsługi księgowej były wykonywane bezpośrednio w tych jednostkach. Pismem z 19 stycznia 2004 r. Teresa K. została zawiadomiona, że z tym dniem w związku z restrukturyzacją GR w B. została w trybie art. 23¹ k.p. pracownikiem ZGM w P. Przeniesienie powódki nastąpiło na prośbę administratora ZGM w P. Marka M. skierowaną do administratora GR w B. Zbigniewa J., motywowaną potrzebą zapewnienia wsparcia księgowości ZGM w P. w związku z pojawieniem się nowych zadań i zwiększeniem ilości obowiązków. Dnia 19 lipca 2004 r. w księgowości GR w B. na stanowisku księgowej została zatrudniona Stanisława K., która w listopadzie 2004 r. została zastępcą głównej księgowej. Jej zatrudnienie wynikało z nawału pracy w księgowości, wynikającego z sezonowości sprzedaży w Browarze w okresie od maja do września. Teresa K., po przejściu do ZGM w P., miała pracować w dziale księgowości, co wynikało ze zwiększenia obciążenia tego działu w związku z przejęciem Pałacu P. i Zakładu Rolnego w B. Ponadto główna księgową ZGM w P. Zofia C. nie знаła się na rozliczeniach produkcji. Przeniesienie osób z księgowości GR w B. do ZGM w P. było też uzasadnione koniecznością zagospodarowania w księgowości przejętego mienia. W związku z rozpoczęciem przez powódkę korzystania ze zwolnienia lekarskiego od 23 stycznia 2004 r. oraz informacjami, że ma ona inne plany niż praca w ZGM w P. administrator tej jednostki skierował ją pismem z 26 stycznia 2004 r. do Składnicy Akt Archiwum w T. na stanowisko głównego specjalisty z zachowaniem dotychczasowego wynagrodzenia. Następnie, pismem z 20 lipca 2004 r. powierzył jej stanowisko głównego specjalisty Biura Składnicy Akt A. OT/P. Filia/P. na okres 3 miesięcy i pismem z tego samego dnia wypowiedział jej umowę o pracę w części dotyczącej wynagrodzenia, stanowiska pracy oraz miejsca pracy z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia. W okresach od 23 stycznia do 24 lutego, 5 lutego do 16 lipca, 24 września do 1 października, 11 października do 19 października, 27 października do 5 listopada 2004 r. oraz od 8 listopada 2004 r. do 20 kwietnia 2005 r., 9 maja do 10 czerwca, 11 czerwca do 31 lipca 2005 r. powódka przebywała na zwolnieniach lekarskich. Dnia 26 kwietnia 2005 r. administrator ZGM

w P. wypowiedział powódce umowę o pracę z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia, który miał upłynąć 31 lipca 2005 r. Jako przyczynę wypowiedzenia wskazał nieprzestrzeganie przepisów o kontrolnych badaniach lekarskich w celu ustalenia zdolności do wykonywania pracy, pobieranie jednoczesnego wynagrodzenia w tym samym zakładzie pracy z tytułu umowy zlecenia i umowy o pracę oraz utratę zaufania. Ponadto, jako odrębną przyczynę wypowiedzenia wskazano korzystanie z długotrwałych i częstych zwolnień lekarskich, uniemożliwiających efektywne świadczenie pracy.

W ocenie Sądu pierwszej instancji powódka przeszła do pracy w ZGM w P. w trybie art. 23¹ k.p. Była ona zatrudniona w dziale księgowości, obsługującym całe GR w B., a nie tylko Browar C. Jej miejsca pracy nie można było zatem wiązać z którymkolwiek konkretnym składnikiem majątku Gospodarstwa, lecz z całym Gospodarstwem. Wynikało to bezpośrednio z zakresu obowiązków zastępcy głównej księgowej, w którym nie było ograniczenia do Browaru w C. GR w B. było jednym zakładem pracy, czego była świadoma. Z chwilą przejścia Zakładu Rolnego w J. i Pałacu P. do ZGM w P., a wraz z nimi majątku wartego ponad 2 mil zł i kilkudziesięciu pracowników, istniała potrzeba przekazania proporcjonalnej liczby pracowników. Z księgowości GR w B. przeniesiono dwie osoby, w tym powódkę, spośród znacznie większej liczby osób tam zatrudnionych. Teresa K., jako zastępca głównego księgowego, była świetnie zorientowana w obsłudze księgowej Zakładu Rolnego J. i Pałacu P. Dlatego też jej przejście do ZGM w P. było najbardziej racjonalne z punktu widzenia przejmującego. Jednocześnie, skoro nie była główną księgową, to GR w B. nie traciło osoby odpowiedzialnej jako pierwsza za całość jego składników majątkowych. Po odejściu powódki GR w B. nie zatrudniło w styczniu 2004 r. innej osoby na miejsce powódki. Ilość pracy na tyle zmniejszyła się po przekazaniu części majątku tej jednostki, że dopiero pół roku później, w czasie szczytu sezonu letniego, zatrudniono jedną osobę do księgowości, ale z innym niż powódka zakresem obowiązków, wynagrodzeniem i stanowiskiem. Nie bez znaczenia dla stwierdzenia skutecznego przejścia powódki do ZGM w P. była też świadomość powódki zmiany zakładu pracy, „która na tego pracodawcę miała wystawiane zaświadczenia lekarskie, na niego pobierała zaświadczenia o zdolności do pracy, od niego otrzymywała skierowania do lekarza, do niego złożyła wniosek o urlop itd.”. Fakt niezachowania przez pracodawcę przekazującego, jak i przejmującego powódkę terminu 30 dni w zakresie powiadomienia o zmianie zakładu pracy, nie miał - jak wynika z wyroku Sądu Najwyższego z

8 stycznia 2002 r., I PKN 779/00 (OSNP 2004 nr 1, poz. 7) - znaczenia dla skuteczności tego przekazania. W ocenie Sądu Rejonowego także wypowiedzenie powódce warunków pracy i płacy pismem z 20 lipca 2004 r. oraz wypowiedzenie umowy o pracę, dokonane 26 kwietnia 2005 r., były zgodne z prawem i uzasadnione.

Sąd Okręgowy w pełni zaaprobował i uznał za własne powyższe ustalenia i oceny prawne Sądu pierwszej instancji. Sąd Okręgowy stwierdził w szczególności, że prawidłowe jest ustalenie Sądu Rejonowego, że 19 stycznia 2004 r. oraz 1 lutego 2004 r. nastąpiło przekazanie części majątku GR w B., tj. Zakładu Rolnego w J. oraz Pałacu P. na rzecz ZGM w P. Wobec powyższego nie można zgodzić się z argumentacją apelującej, że Sąd Rejonowy nie ustalił, kto był stroną przekazującą majątek. Proces przejmowania tego majątku był długotrwały i dopiero inwentaryzacje „na stan na 19 stycznia 2004 r. i 1 lutego 2004 r.” umożliwiły ustalenie, jakie składniki majątkowe zostaną przekazane (przejęte) między zakładami. Ponadto zarzuty apelacji odnoszące się do konkretnych dat przekazania majątku nie mają wpływu na treść rozstrzygnięcia. Proces przekazania mienia oraz zespołu osobowego do nowego pracodawcy był złożony i rozciągnięty w czasie, a zatem nawet gdyby Sąd pierwszej instancji popełnił błąd rzędu kilku dni, to nie miałyby to wpływu na trafność ustalenia, że do przeniesienia „masy majątkowej i osobowej” GR w B. faktycznie doszło. Wobec prawidłowych ustaleń Sądu Rejonowego, że pracodawcą powódki było GR w B. i obejmowała ona zakresem swoich obowiązków całe to gospodarstwo, a nie jedynie Browar w C., nie można zasadnie twierdzić, że nastąpiło przymusowe przypisanie powódce jednostek, w których nigdy nie pracowała, a zatem chybiony jest również podniesiony w apelacji zarzut naruszenia przez Sąd Rejonowy art. 23¹ k.p. Wobec faktu, że skarżąca nie kwestionowała przyczyny wypowiedzenia definitywnego, Sąd Okręgowy wskazał jedynie, że podziela stanowisko Sądu pierwszej instancji, że przedłużająca się nieobecność powódki w pracy paraliżowała pracę pozwanego ZGM w P., z czego wynika, iż należy uznać wypowiedzenie umowy o pracę za zasadne.

Powódka zaskarżyła wyrok Sądu Okręgowego w całości zarzucając w skardze kasacyjnej: (-) naruszenie prawa materialnego w wyniku błędnej wykładni i niewłaściwe zastosowanie art. 23¹ §1 k.p., przez przyjęcie, że była związana z przejętą częścią ZGM w B. i w wyniku porozumienia między administratorami Zbigniewem J. i Markiem M., została w nieustalonym czasie pracownikiem ZGM w P.; (-) rażące naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 233 § 1 w związku z art. 382 i w związku z

art. 398³ §1 pkt 2 k.p.c., przez dokonanie dowolnej i fragmentarycznej oceny dowodów, pomijającej istotne elementy poszczególnych dowodów zgromadzonych w toku postępowania. Skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku przez uchylenie wyroku Sądu Rejonowego w T. z 16 grudnia 2005 r. i uwzględnienie powództwa w całości, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i poprzedzającego go wyroku Sądu Rejonowego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz o rozstrzygnięcie o kosztach postępowania.

W uzasadnieniu skargi pełnomocnik powódki podniósł, że w świetle art. 23¹ § 1 k.p., ze względu na uprawnienia pracownika, np. do rozwiązania stosunku pracy (art. 23¹ § 4 k.p.), niemożliwe jest przyjęcie, że „przejście” jest rozciągnięte w czasie i trwa „kilka tygodni”. Moment ten musi zostać ustalony jednoznacznie. Sąd nie ustalił, z jaką datą nastąpiła zmiana podmiotowa pracodawcy w stosunku pracy powódki, przyjmując jedynie, że zmiana taka nastąpiła. Ponadto, powódka nie była bezpośrednio związana z przekazanymi częściami mienia, a jedynie wykonywała pracę na rzecz całego przedsiębiorstwa dotychczasowego pracodawcy. Rozważane przekształcenie podmiotowe pracodawcy następuje z mocy ustawy, a nie z woli pracodawców, natomiast w niniejszej sprawie dotychczasowy pracodawca, którego reprezentował Zbigniew J. wytypował powódkę, a nowy pracodawca, którego reprezentował Marek M. ją przejął. W dziale księgowości, obsługującej całe GR w B. pracowało kilka osób, jednak Zbigniew J. dokonał wyboru według własnego uznania i wskazał na powódkę. Wymienieni pracodawcy, a za nimi Sądy obu instancji, uznali skutek woli Zbigniewa J. za skutek *ex lege*, co nie znajduje oparcia w art. 23¹ §1 k.p. Z podanych przez Zbigniewa J. motywów, którymi kierował się typując powódkę do przejścia do nowego pracodawcy, wynika, że „przekazanie” powódki do nowego pracodawcy nie miało nic wspólnego z przejściem części majątku na nowego pracodawcę, a jedynie chciał on się jej pozbyć, obchodząc przepisy o rozwiązaniu umowy o pracę.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwany ZGM w P. wniósł o jej oddalenie lub odrzucenie oraz o zasądzenie na jego rzecz od powódki kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga została oparta na obydwu podstawach określonych w art. 398³ § 1 k.p.c. W pierwszej kolejności należało zatem rozpoznać zarzuty proceduralne. W tym zakresie zarzut naruszenia art. 233 k.p.c., dotyczący oceny dowodów, nie może być, zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c., podstawą skargi kasacyjnej (zob. np. postanowienie SN z 23 września 2005 r., III CSK 13/05, OSNC 2006 nr 4, poz. 76). Zarzut naruszenia art. 382 k.p.c. nie został natomiast uzasadniony. W tej sytuacji rozpoznanie skargi należy ograniczyć do oceny zasadności podstawy naruszenia przepisów prawa materialnego, sprowadzającej się do zarzutu naruszenia art. 23¹ § 1 k.p.

Wyżej wskazany zarzut jest uzasadniony. Jak wynika z ustaleń przyjętych w podstawie faktycznej zaskarżonego wyroku, przejście części GR w B. na ZGM w P. nastąpiło 19 stycznia (Zakład Rolny J.) i 1 lutego 2004 r. (Pałac P.). W tym czasie powódka zajmowała stanowisko zastępcy głównej księgowej (od 1 października 2003 r.), a zakres jej czynności na tym stanowisku powodował, że była związana z całością GR w B. Księgowość Zakładu Rolnego w J. i Pałacu P. była zasadniczo prowadzona w siedzibie GR w B., a jedynie wstępne czynności techniczne obsługi księgowej były wykonywane bezpośrednio w tych jednostkach. Przeniesienie powódki do ZGM w P., spowodowane przejściem wymienionych jednostek organizacyjnych na tego pracodawcę, nastąpiło na prośbę administratora ZGM w P. Marka M. skierowaną do administratora GR w B. Zbigniewa J., motywowaną potrzebą zapewnienia wsparcia księgowości ZGM w P. w związku z pojawieniem się nowych zadań i zwiększeniem ilości obowiązków. W ocenie Sądu Okręgowego, skoro pracodawcą powódki było GR w B. i obejmowała ona zakresem swoich obowiązków całe to gospodarstwo, nie można zasadnie twierdzić, że nastąpiło przymusowe przypisanie powódce jednostek, w których nigdy nie pracowała, a zatem chybiony jest również podniesiony w apelacji zarzut naruszenia przez Sąd Rejonowy art. 23¹ k.p.

Powyższy pogląd Sądu Okręgowego jest nietrafny. W szczególności Sąd nie wziął pod uwagę bezwzględnie obowiązującego charakteru art. 23¹ § 1 k.p., z którego wynika, że skutek przejścia części zakładu pracy, polegający na zmianie pracodawcy, następuje z mocy prawa (automatycznie), a nie w następstwie uzgodnień między zainteresowanymi pracodawcami. Uzgodnienia te nie mogą wyłączyć lub zmienić wskazanego skutku przejścia zakładu pracy lub jego części (por. wyroki SN: z 17 maja 1995 r., I PRN 9/95, OSNAPiUS 1995 nr 20, poz. 248; z 8 kwietnia 1998 r., I PKN 28/98, OSNAPiUS 1998 nr 7, poz. 241, z 3 czerwca 1998 r., I PKN 159/98, OSP 1999 nr 12, poz. 211; z 1 lutego 2000 r., I PKN 508/99, OSNAPiUS 2001 nr 12,

poz. 412). O tym zaś, których pracowników dotyczy wskazany wyżej skutek przejścia, decyduje jedynie faktyczne związanie pracownika z określoną częścią zakładu pracy. Oznacza to, że pracownicy związani faktycznie z przejmowaną częścią stają się pracownikami nowego pracodawcy (przejmującego), natomiast pozostali kontynuują stosunek pracy z dotychczasowym pracodawcą (por. np. wyroki SN: z 17 maja 1995 r., I PRN 9/95, OSNAPiUS 1995 nr 20, poz. 248; z 14 października 1997 r., I PKN 299/97, OSNAPiUS 1998 nr 18, poz. 536; z 17 marca 2005 r., III PK 82/04, OSNP 2005 nr 22, poz. 352). W sytuacji, w której pracownik wykonuje zadania na rzecz różnych części (jednostek) dotychczasowego zakładu pracy, decydujące znaczenie ma stopień jego związania z poszczególnymi jednostkami. Oczywiście ustalenie, czy pracownik jest w większym stopniu związany z przejmowaną, czy nieprzejmowaną częścią zakładu pracy, napotyka często na poważne trudności, których przewyciężaniu służą kryteria dokonywania oceny w tym zakresie wypracowane w orzecznictwie sądowym (por. np. wyroki SN: z 2 października 1996 r., I PRN 72/96, OSNAPiUS 1997 nr 7, poz. 115; z 1 października 1997 r., I PKN 301/97, OSNAPiUS 1998 nr 14, poz. 425 oraz postanowienie SN z 12 lipca 2005 r., III PZP 2/05, OSNP 2006 nr 23-24, poz. 358) i proponowane w doktrynie prawa (por. np. A. Tomanek: Przejście zakładu pracy na innego pracodawcę, Wrocław 2002, s. 134 i nast.). Sąd napotykający na takie trudności nie może jednak stwierdzić, jak uczynił to Sąd Okręgowy w niniejszej sprawie, że skoro obowiązki pracownika wiążą się z całością przedsiębiorstwa dotychczasowego pracodawcy, to decyzja o tym, czy nastąpiła zmiana pracodawcy zostaje pozostawiona uznaniu uczestniczących w przejściu pracodawców. Taki pogląd jest ewidentnie sprzeczny z wskazanym wyżej bezwzględnie obowiązującym charakterem art. 23¹ § 1 k.p. i związanym z tym automatyzmem zmiany pracodawcy. W związku z tym należy stwierdzić, że w przypadku, gdy ustalenie związania pracownika z przejętą częścią zakładu pracy okaże się w świetle zebranych dowodów niemożliwe, należy przyjąć, że zmiana pracodawcy go nie dotyczy. Taki wniosek wynika również z wyjątkowego charakteru unormowania zawartego w art. 23¹ § 1 k.p., który wprowadza ograniczenie zasady swobody umów - swobody decydowania przez strony stosunku zobowiązaniowego o zmianie kontrahenta (art. 353¹ k.c. w związku z art. 300 k.p.) i w związku z tym nie może być rozszerzająco interpretowany. Stanowisko to znajduje potwierdzenie w orzecznictwie Sądu Najwyższego w sprawach dotyczących sytuacji podobnych do rozważanej (por. np. wyrok z 15 marca 2001 r., I PKN 304/00, OSNAPiUS 2002 nr 24, poz. 590) oraz w

orzecznictwie Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości (por. wyrok z 7 lutego 1985 r., Arie Botzen and others v Rotterdamsche Droogdok Maatschappij BV., Case 186/83, European Court reports 1985, s. 519).

Z powyższych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego - na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. w związku z 398²¹ k.p.c.

=====